

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Tytuły zbiorów opowiadań w konkursie "Misja - książka!" jako diagnoza zainteresowań uczniowskich

Author: Ewelina Niemiec

Citation style: Niemiec Ewelina. (2018). Tytuły zbiorów opowiadań w konkursie "Misja - książka!" jako diagnoza zainteresowań uczniowskich. W: A. Guzy, D. Krzyżyk, M. Ochwat, M. Wójcik-Dudek (red.), "W krajobraz literacko-kulturowy i językowy wpisane... : księga jubileuszowa dedykowana Profesor Bernadecie Niesporek-Szamburskiej w czterdziestolecie pracy naukowej i dydaktycznej" (S. 225-236). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Tytuły zbiorów opowiadań w konkursie „Misja – książka!” jako diagnoza zainteresowań uczniowskich

Obserwacja współczesnej młodzieży z pozycji nauczyciela gimnazjum pozwala na wyciąganie wniosków dotyczących jej zainteresowań. Smutna rzeczywistość jest taka, że uczniowie najczęściej nie interesują się niczym poza komputerami i innymi urządzeniami mobilnymi. Odnoszę wrażenie, że nawet wychodzenie ze znajomymi straciło na znaczeniu. W ten szary obraz wkradają się akcje, które budzą z letargu. Co prawda nadal docierają jedynie do najambitniejszej części społeczności szkolnej, jednak zdarza się, że dzięki nim możemy zauważyć chęć do kreatywnego działania w uczniach, których nie posądziłibyśmy o chęć podjęcia jakiegokolwiek działalności wykraczającej poza podstawowe obowiązki.

Mowa tu o konkursach ogłaszanych przez różnego rodzaju szkoły, placówki kulturalne, kuratoria, firmy prywatne czy wreszcie – Ministerstwo Edukacji Narodowej. Jak ważny jest to element we współczesnej edukacji, świadczy choćby fakt, że tylko w tomie drugim *Edukacji polonistycznej jako zobowiązania...*¹ aż pięć autorek odwołuje się do konkursów jako elementów wspierających rozwój czytelnictwa². Wskazują

¹ *Edukacja polonistyczna jako zobowiązanie. Powszechność i elitarność polonistyki*. T. 2. Red. E. JASKÓŁOWA i inni. Katowice 2016.

² Zob. D. KARKUT: *Rodzice i nauczyciele zapraszają do świata książki — o rozwijaniu zainteresowań i postaw czytelniczych dzieci i młodzieży*; B. KAPELA-BAGIŃSKA: *(Wy)Grac na polskim! — gry dydaktyczne jako metody wspomagające proces edukacji na różnych etapach kształcenia*; M. BOLIŃSKA: *Metoda projektu w edukacji humanistycznej (Świętokrzyski System Wspierania Talentów — Fascynujący Świat Nauki)*; E. OGŁOZA: *Dzieło i twórca: Hans Christian Andersen*.

konkretne funkcje takich działań. Są to między innymi: przełamywanie barier niechęci do konkretnych tekstów, pomoc w rozwijaniu wyobraźni³, samodzielności uczniów oraz umiejętności pracy w grupie⁴, przygotowanie do samodzielnego funkcjonowania w świecie, poszerzenie możliwości poznawczych⁵. Ewa Ogłóza wspomina również o konkursach jako elemencie, który może stanowić podsumowanie metody projektowej. Jest to swoisty sposób na zaprezentowanie wyników poszukiwań i badań⁶.

Nie można wziąć udziału we wszystkich akcjach proponowanych przez poszczególne podmioty. Jako nauczyciele, w każdym tygodniu otrzymujemy przynajmniej kilka ofert. Każdy w swojej praktyce pedagogicznej stara się wybierać te, które przyniosą, jego zdaniem, uczniom najwięcej korzyści w postaci rozwijanych umiejętności, zdobywanej wiedzy czy osiągniętej satysfakcji. Jednocześnie oczekujemy, że konkursy są rzetelnie przygotowane, a tymczasem prędzej czy później trafiamy na konkurs, z którego chcielibyśmy jak najszybciej zrezygnować, czy to ze względu na brak obiektywizmu, czy ze względu na złą organizację, czy nieproporcjonalność nagrody do pracy, jaką uczeń włożył w przygotowanie się do konkursu⁷.

W niniejszym artykule skupię się na jednym wybranym przeze mnie konkursie pod nazwą „Misja – książka! Ogólnopolski turniej literacki dla szkół ponadpodstawowych edycja 2016/17”. Jest to akcja organizowana przez właścicieli systemu wydawniczego Ridero, bibliotekę cyfrową wolnelektury.pl oraz Fundację Nowoczesna Polska (właściciela wspomnianej biblioteki). Honorowym patronatem konkurs objęło Ministerstwo Edukacji Narodowej. Udział w nim mogą wziąć uczniowie

Polonistyczny projekt edukacyjny; A. JAKUBOWSKA-OŻÓG: Umiejętności interpretacyjne uczniów na przykładzie prac „olimpijskich” w szkole średniej – oczekiwania i wyniki. W: Edukacja polonistyczna jako zobowiązanie...

³ Zob. D. KARKUT: *Rodzice i nauczyciele zapraszają...* W: *Edukacja polonistyczna jako zobowiązanie...*, s. 63.

⁴ Zob. B. KAPELA-BAGIŃSKA: *(Wy)Grać na polskim!...*, s. 177–178.

⁵ Zob. A. JAKUBOWSKA-OŻÓG: *Umiejętności interpretacyjne uczniów...*, s. 563.

⁶ Zob. E. OGŁOZA: *Dzieło i twórca: Hans Christian Andersen...*, s. 476.

⁷ Nagroda nie jest elementem pierwszorzędym w przypadku konkursu, jednak jako pracownicy oczekujemy wynagrodzenia odzwierciedlającego nasz wysiłek i zaangażowanie w wykonywane działania. Jeśli zatem rację ma A. Jakubowska-Ożóg w zakresie przygotowania przez udział w konkursach ucznia do samodzielnego funkcjonowania w świecie, to uważam, że nagroda w postaci teczki na dokumenty i białego kubka za zajęcie czołowego miejsca w trudnym konkursie wojewódzkim jest dla niego znakiem, że organizatorzy go zlekceważyli. Gdyby choć ten kubek mógł stanowić jakiś rodzaj pamiątki...

gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych bez podziału na kategorie wiekowe. Zadaniem uczestników było zebranie zespołu (może on liczyć od trzech do dziesięciu osób), który samodzielnie przygotuje zbiór opowiadań. Samodzielność obejmuje wszystkie etapy wykonania książki – od wyboru tematu przez napisanie opowiadań do ich zilustrowania. Ostatnim etapem pracy jest umieszczenie książki w systemie wydawniczym Ridero i udostępnienie jej przez organizatorów na stronie internetowej⁸.

Zwycięzca rywalizacji zostanie wyłoniony dwustopniowo. Pierwszej selekcji dokonają internauci, oddając głosy na wybraną przez siebie książkę⁹. Ostateczną decyzję podejmie pięcioosobowe jury złożone ze znawców literatury i rynku wydawniczego. Będzie ono wybierać zwycięzcę spośród pięćdziesięciu prac z największą liczbą głosów. Ponadto każdy członek jury nagrodzi jedno, wybrane przez siebie opowiadanie. Najbardziej pożądaną nagrodą jest wydanie zbioru w formie drukowanej. Wizja posiadania napisanej przez siebie książki na półce okazała się tak atrakcyjna, że obecnie głosować można na około osiemset czterdzieści pozycji¹⁰.

W polu moich zainteresowań znalazły się tytuły zbiorów konkursowych. Jak zauważyły Urszula Kopeć i Karolina Mazur, uczniowie często nie zdają sobie sprawy z roli, jaką w tekście odgrywa tytuł¹¹. Badaczki odnosiły się do prac szóstoklasistów, natomiast analizowane przeze mnie tytuły wymyślili uczniowie szkół ponadpodstawowych, i to uczniowie wyróżniający się (skoro podjęli się udziału w konkursie), a ich prace zyskały akceptację opiekuna grupy, któremu organizatorzy wyznaczyli rolę korektora prac¹². Sprawia to, że specyfika analizowanego materiału jest inna. Nie ma tu możliwości, żeby autorzy pracy użyli słów zawar-

⁸ Wszystkie informacje dotyczące konkursu zostały zaczerpnięte ze strony organizatorów: <https://ridero.eu/pl/konkurs/> [data dostępu: 7.01.2016].

⁹ Jeden internauta może oddać jeden głos za pośrednictwem adresu e-mail albo serwisów społecznościowych Facebook lub Twitter.

¹⁰ Zob. <https://ridero.eu/pl/konkurs/votes/> [data dostępu: 7.01.2016]. Jest to adres strony, na której znajdują się wszystkie analizowane w dalszej części artykułu tytuły. Zweryfikowanie dokładnej liczby zgłoszonych zbiorów jest obciążone dużym ryzykiem błędu. Dzięki życzliwości organizatorów otrzymałam plik, w którym znajdowała się lista książek, ich tematów i szkół. Jednak lista ta nie pokrywa się w całości z publikacjami na stronie. Ponadto można odnaleźć dwa identyczne zbiory zgłoszone przez tę samą szkołę (ewentualna różnica dotyczy literówek lub okładki).

¹¹ Zob. U. KOPEĆ, K. MAZUR: *O tytułach opowiadań uczniowskich*. W: „Z Teorii i Praktyki Dydaktycznej Języka Polskiego”. T. 23. Red. H. SYNOWIEC. Katowice 2014, s. 135–138.

¹² Niestety, nauczyciele nie popisali się w tej roli. Już same tytuły zawierają literówki i błędy językowe. Można zadać pytanie, czy przeprowadzono korektę tekstu.

tych w temacie¹³, bo jest on dowolny. Każdy zespół musiał samodzielnie wybrać temat spajający teksty wszystkich uczestników.

Na potrzeby przeprowadzonej analizy przyjąłam za Urszulą Kopeć i Karoliną Mazur¹⁴, że tytuł to pierwsza część całości tekstu, która zawsze pozostaje w związku z utworem, jest jego nazwą własną (funkcja nominatywna), nadającą mu indywidualny charakter¹⁵. Dodatkowo ma on wartość prognostyczną, rodzi oczekiwania czytelnika wobec utworu¹⁶. Urszula Żydek-Bednarczuk zauważa, że zajmuje on strategiczne miejsce w tekście: to właśnie na nim koncentruje się uwaga odbiorcy i to on staje się pierwszą wskazówką interpretacyjną¹⁷. Badaczka określa to zadanie jako funkcję pragmatyczną. Autorki tekstu *O tytułach opowiadań uczniowskich* zwracają ponadto uwagę na fakt, że nagłówek jest swoistą wizytówką tekstu i jego streszczeniem, ponieważ informuje, o czym będzie utwór¹⁸. Z punktu widzenia praktyka tę funkcję zdają się uczniowie rozumieć najlepiej. To spostrzeżenie ma swoje odzwierciedlenie w materiałach organizatorów konkursu, czego ilustrację stanowi tabela 1.

W tytułach zgłoszonych opowiadań można zauważyć wiele interesujących zjawisk. Analizie poddano osiemset czterdzieści jeden tytułów. Cztery z nich nie zostały wyrażone za pomocą słów: ...; 24.12; #4169E1; 4 z 7. W pierwszym z wymienionych autorzy ograniczyli się do wielokropka, który wprawia odbiorcę w zastanowienie. Jest to zapewne zabieg celowy, ponieważ tematem zbioru jest morderstwo. Już samo ograniczenie się do znaku interpunkcyjnego to zabieg niespotykany i zaskakujący. Uwaga czytelnika niewątpliwie zostaje przyciągnięta. Niecodziennym przykładem jest również tytuł: #4169E1, który przypomina szyfr lub pewnego rodzaju kod. Niestety, jego rozwiązania brak w zbiorze.

¹³ O takiej sytuacji można przeczytać nie tylko we wspomnianym już artykule U. Kopeć i K. Mazur, ale także w pracy: R. PAWŁOWSKA: *Struktura i funkcje nagłówek wypowiedzi uczniowskich*. W: *Kształcenie językowe w szkole*. T. 7. Red. M. DUDZIK. Wrocław 1993, s. 37–45.

¹⁴ U. KOPEĆ, K. MAZUR: *O tytułach opowiadań uczniowskich...*, s. 133–134.

¹⁵ Zob. W. PISAREK: *Tytuł utworu swoistą nazwą własną*. „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach. Prace Językoznawcze 3”. Red. I. BAJEROWA. Katowice 1966, nr 31, s. 69–81.

Zob. A. STOFF: *Funkcja tytułu w dziele literackim*. „Acta Universitatis Nicolain Copernici. Filologia Polska” 1975, t. 11, s. 3–17.

¹⁶ Zob. U. KOPEĆ, K. MAZUR: *O tytułach opowiadań uczniowskich...*, s. 133.

¹⁷ Zob. U. ŻYDEK-BEDNARCZUK: *Wstęp do lingwistyki tekstu*. Katowice 2005, s. 171. H. MARKIEWICZ: *Tytuły dzieł literackich*. W: IDEM: *Zabawy literackie dawne i nowe*. Kraków 2003, s. 21. POR. A. DUSZAK: *Tekst, dyskurs, komunikacja międzykulturowa*. Warszawa 1998, s. 129.

¹⁸ Zob. U. KOPEĆ, K. MAZUR: *O tytułach opowiadań uczniowskich...*, s. 133. POR. R. PAWŁOWSKA: *Struktura i funkcje nagłówek wypowiedzi uczniowskich...*, s. 38.

Tabela 1

Zestawienie tytułów i tematyki wybranych zbiorów w konkursie „Misja – książka!”

Tytuł zbioru	Tematyka*
<i>Absurd</i>	absurd
<i>356 dni z życia nastolatki</i>	problemy nastolatki
<i>1944 naszymi oczami</i>	fikcyjne historie o tematyce dotyczącej powstania warszawskiego
<i>Naszym zdaniem świat powstał zupełnie inaczej...</i>	mity i opowieści tłumaczące powstanie świata
<i>Co ja tu robię?</i>	bycie nierozumianym przez innych, niezrozumienie
<i>Alchemia 5 zmysłów</i>	zmysłowa percepcja rzeczywistości
<i>Historie zamknięte w butelce</i>	list w butelce

* Autorzy zbiorów mieli za zadanie jak najkrócej określić tematykę spajającą opowiadania.

Zakładam, że tytuły, które uczniowie nadali swoim zbiorom, są odzwierciedleniem ich zainteresowań i pozostają atrakcyjne dla odbiorców. Idąc dalej, zapewne są to tytuły, które przyciągnęłyby uwagę samych autorów. Zdaję sobie sprawę z faktu, że nie zawsze muszą oni sobie uświadamiać, jakie błędy wkładły się do wymyślonych przez nich nagłówków, jednak długość tytułu, sposób jego skonstruowania oraz obszary tematyczne wiele mówią o zainteresowaniach młodych ludzi.

W tabeli 2. umieszczone zostały dane dotyczące długości tytułów wraz z przykładami.

Tabela 2

Długość tytułów nadawanych przez uczestników konkursu „Misja – książka!”

Długość tytułu	Liczba*	Liczba tytułów zbiorów uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz tytuły tych zbiorów	Liczba tytułów zbiorów uczniów gimnazjum oraz tytuły tych zbiorów
1	2	3	4
Jednowyrazowe	192	75	80
		<ul style="list-style-type: none"> – <i>Lustra</i> – <i>Układanka</i> – <i>Azyl</i> – <i>Wszędzie</i> – <i>Drogowskazy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Wiadomość</i> – <i>Bezdenik</i> – <i>Skrzydła</i> – <i>Bestiariusz</i> – <i>Maski</i>

Krajobraz literacko-kulturowy

cd. tabeli 2

1	2	3	4
Dwuwyrazowe	287	90	133
		<ul style="list-style-type: none"> - <i>Mroczne opowieści</i> - <i>Kim jestem?</i> - <i>Władcy czasu</i> - <i>Czarno-białe romby</i> - <i>Kres milczenia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Magia sportu</i> - <i>Ktoś czeka...</i> - <i>W górach...</i> - <i>Nocne spotkania</i> - <i>Skrzydlate chwile</i>
Trzywyrazowe	204	60	100
		<ul style="list-style-type: none"> - <i>W kalejdoskopie czasu</i> - <i>Mroczne Oblicza Człowieczeństwa</i> - <i>Trudne piękne życie</i> - <i>Trzy lekcje życia</i> - <i>Zanim nadejdzie świt</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Zostawmy to czasowi</i> - <i>Zapisani w gwiazdach</i> - <i>Ognisko na przełęczy</i> - <i>Detektywi i zbrodniarze</i> - <i>Tabletki na miłość</i>
Czterowyrazowe	86	28	36
		<ul style="list-style-type: none"> - <i>Dzieciństwo nie tak doskonałe</i> - <i>Poświęcenie dla drugiego człowieka</i> - <i>Władza strachu, strach władzy</i> - <i>Stąpając po kruchym lodzie</i> - <i>Mroczne legendy I LO</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Łódź a strachy polskie</i> - <i>Romantyzm aż do dna</i> - <i>Moce, smoki i roboty</i> - <i>Przyjaciel – razem damy radę!</i> - <i>Motyw drzemie w nas</i>
Zawierające więcej niż cztery słowa	68	24	36
		<ul style="list-style-type: none"> - <i>Zaświaty. Nie idź w stronę światła</i> - <i>Wspomnienia i smaki z dzieciństwa</i> - <i>Gorącego serca żaden lód nie skuje – 5 zimowych opowiadań**</i> - <i>Pałac pamięci. Mnemotechniczne konstrukcje i zakurzone labirynty</i> - <i>Kilka historii o tym, co w życiu najważniejsze</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>ANTYUTOPIUM. Nie boję się śmierci, boję się jutra</i> - <i>Zgadnij kto... Zbiór opowiadań ze zbrodnią w tle</i> - <i>Na granicy snu i jawy</i> - <i>Nadnaturalne wydarzenia i inne przypadki</i> - <i>Świat, który istnieje tylko w mojej głowie</i>

* Zbiorcza liczba tytułów nie jest równa w tym wyliczeniu sumie tytułów nadanych zbiorom przez gimnazjalistów i uczniów szkół ponadgimnazjalnych, ponieważ nie wszystkie grupy sprecyzowały swój poziom edukacji, podając jako nazwę szkoły jedynie zespół szkół.

** W przypadku tego i innych tytułów zachowano pisownię oryginalną.

Przedstawione zestawienie pokazuje, że najbardziej atrakcyjne wydają się tytuły dwu- i trzywyrazowe. Spostrzeżenie to znajduje swoje odzwierciedlenie w uwagach U. Kopeć i K. Mazur, które piszą: „[...] dobry tytuł jest krótki – powinien najlepiej ograniczać się do 2–3 słów”¹⁹. Wśród tytułów jednowyrazowych przeważają rzeczowniki odnoszące się zarówno do obiektów konkretnych (*Sznurki*), jak i abstrakcyjnych (*Przeznaczenie; Tabu*). Do wyjątkowych należą tytuły z przeczeniem typu: *Nie-bajki*; (*Nie szczęście?*), które wprowadzają element zainteresowania w rezultacie zastosowania niecodziennej pisowni podkreślającej dwuznaczność.

Nagłówki dwuwyrazowe to w większości połączenie rzeczownika z jego określeniem. Dzieje się tak w przypadku 80% tytułów dwuczłonowych, jakie nadają uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, i 82% nadanych przez gimnazjalistów. Dzięki zastosowaniu takiego typu tytułu została zachowana prostota, łatwość odbioru przy dokładniejszym, niż w przypadku nagłówków jednoelementowych, dookreśleniu tematyki zbioru.

W tytułach nieco dłuższych obserwujemy częstsze zastosowanie wyrażań przyimkowych (*Upoważnieni do szczęścia; Z różnych światów*). Nie brak takich, które zawierają konkretyzację (*Rewolucja. Proste zadanie; Cztery wizje końca*), nazwę własną (*Opowieści z Karasiem w treści*) lub więcej niż jedną frazę nominalną (*Władza strachu, strach władzy; Moje życie, moja sprawa*).

Do interesujących zjawisk należy zastosowanie w tytule języka obcego. Nie jest to wyłącznie język angielski, jakbyśmy się mogli spodziewać. Wśród trzydziestu siedmiu obco brzmiących tytułów aż w dwudziestu trzech przypadkach skorzystano z języka łacińskiego, greckiego lub hiszpańskiego. Są to zarówno sentencje pozostawione bez polskiego elementu (*Per aspera ad astra; Ecce Ignis; Dum spiro, spero*), jak i połączenie języka polskiego z obcym (*Opus Verbum. Wariacje fabularne w czterech odsłonach; Omnibus hominibus moriendum est, czyli każdy człowiek musi umrzeć*). W tytułach w języku angielskim występują przede wszystkim krótkie zwroty typu: *Angel Art; The Last Holidays; My Way, Error*²⁰. Autorzy zbioru o nazwie *Second Chance/Druga Szansa* nie odrzucają odbiorców nieposługujących się angielszczyzną i podają wprost tłumaczenie, nie siłując się na zgrabne skomponowanie go w całość. Pociuszający jest fakt, że w dobie coraz większego nadużywania form zaczerpniętych z języka angielskiego tytuły anglojęzyczne stanowią 1,5% analizowanego materiału. W tym kontekście mogą przywołać za Januszem Sławińskim²¹ konwen-

¹⁹ U. KOPEĆ, K. MAZUR: *O tytułach opowiadań uczniowskich...*, s. 138.

²⁰ Być może jest to nagłówek motywowany popularną w ostatnim czasie piosenką Natalii Nikiel zatytułowaną w ten sam sposób.

²¹ Zob. *Słownik terminów literackich*. Red. J. SŁAWIŃSKI. Warszawa 1976, s. 474.

cyjność nadawanych tytułów związaną z panującą modą, zauważając jednak z radością, że nie jest to trend dominujący wśród młodzieży.

Młodzi ludzie, którzy są autorami analizowanych tekstów, od dawna są bombardowani silnymi bodźcami. Książki pozbawione atrakcyjnych, wyróżniających się elementów nie przyciągają ich uwagi. Zapewne taka jest geneza szesnastu tytułów zapisanych wersalikami²² (*FLESZ CZASOPRZESTRZENI; OPĘTANI CZYTANIEM, DELTA*). W komunikacji internetowej czy SMS-owej wielkie litery oznaczają krzyk. Być może zadaniem przywołanych nagłówków jest zwrócenie uwagi odbiorcy właśnie w ten sposób.

Zaintrygowaniu czytelników niewątpliwie służą tytuły, w których pojawia się gra wielkich i małych liter: *SENgroTYMENTALNOŚĆ; GRAMOFON Meandry Człowieczeństwa*. Mogą one okazać się idealnym sposobem na osiągnięcie celu w postaci zainteresowania odbiorcy lub wprost przeciwnie – wydać się dziwaczne i odpychające.

Dużą grupę stanowią tytuły zawierające informację o gatunku czy formie, do której ma się zaliczać dany zbiór. Są zatem: *Opowiadania; Opowiadania o elfach; Opowiadania z dreszczykiem; Codzienne męczarnie, czyli opowiadania o (nie)zwykłym życiu szkolnym, dalej następuje cały ciąg opowieści: Opowieści innej treści; Opowieści kłem pisane; Opowieści nie z tej szkoły; Opowieści Szwedzkiego Stołu; Opowieści świąteczne; Opowieści trojga; Opowieści z dreszczykiem; Opowieści z Jodłowego Lasu; Opowieści z Karasim w treści; Opowieści z Krainy Słońca; Opowieści znad jeziora i EKOopowieści, nie tylko z Krakowem związane; Senne Opowieści; Nieznane Opowieści; Przekłete Opowieści*. W sumie aż dwadzieścia dwa zespoły odwołują się do opowieści w tytule swojego zbioru. Młodzi twórcy stosowali także dość płynną kategorię historii: *Alternatywne Historie Santiago; Historia mojego życia; Historie nie-miłosne; Historie zamknięte w butelce; Kilka historii o tym, co w życiu najważniejsze; Kryminalne historie; Obietnice. Trzy krótkie historie; RÓPS, czyli krótka historia sporów; Szkolne historie; Zaczarowany ołówek – magiczna historia*.

Kilka grup przywołało w tytule formę narzuconą formułą konkursu: *Ja żyję! Zbiór opowiadań o życiu po śmierci; Meandry życia: zbiór opowiadań; We śnie zaplątani – zbiór opowiadań; Zapętleni: zbiór opowiadań; Zbiór opowiadań; Zbiór opowiadań „Ciemność i Światłość”; Zbiór Opowiadań Argonu; Zgadnij kto... Zbiór opowiadań ze zbrodnią w tle*. Autorzy sięgnęli do gatunków takich jak: *dziennik (Dziennik Anki; Dziennik gimnazjalisty; Dziennik Wyzwoleńców; Dziennik z przymusu; coDziennik; Zapiski z dziennika de-*

²² Nie miałyby racji bytu hipoteza, że jest to zabieg mający powiązanie z układem graficznym okładki, ponieważ w trakcie jej projektowania można zmienić wielkość liter.

tektywa P.P.), pamiętnik (*Pamiętnik detektywa; Pamiętnik dzielony na trzy; Pamiętniki*), kronika (*Kronika; Kroniki Elderassich; Kroniki przyjaźni; Kroniki Strażników Początek; Kroniki świebodzińskie*), bajka (*EkoBajki dla dzieci; Nie-bajki; Niekoniecznie zwykła bajka*), legenda (*Mroczne legendy I LO*), kalendarz (*Kalendarz wartości nastolatka*), a nawet bestiariusz (*Bestiariusz; Bestiariusz słowiański. Miniatury*). Jak widać, uczniowie sięgają nie tylko po najprostszą formę, jaką zdaje się w tym zestawieniu opowiadanie. Daje to wskazówkę do pokazywania uczniom bardziej zróżnicowanego zestawu gatunków niż te, które przewidziane są w *Podstawie programowej*...²³.

Najistotniejszym zagadnieniem jest dla mnie tematyka zbiorów. Świadczy ona o zainteresowaniach uczniów. Jej poznanie pozwala nam, nauczycielom, na lepsze dopasowanie tematyki poruszanych zagadnień i zadawanych prac pisemnych. Jak niemal dwadzieścia lat temu zauważyły Halina Wiśniewska i Małgorzata Karwatowska, dojście na lekcjach do głosu „świata ucznia” sprzyja kreatywnej nauce, rozwijaniu jego uzdolnień²⁴. Zebrany zbiór tytułów pozwala dostrzec nie tylko różnorodność zagadnień frapujących młode pokolenie, ale również pewne zależności. Do konkursu przystąpiły szkoły publiczne, prywatne i społeczne z całej Polski, wśród nich są takie szkoły jak International School of Poznań (ISoP), a nawet mieszcząca się w Dublinie Polska Szkoła SEN. Mimo tak szerokiego grona odbiorców konkursu dwadzieścia jeden tytułów pojawiło się więcej niż raz. Są to²⁵: *Oblicza miłości* (4)²⁶; *Przeznaczenie* (3); *Imni* (3); *Dwa światy* (3); *24 godziny* (2)²⁷; *Almanach* (2); *Czas* (2); *Druga szansa* (2)²⁸; *Error* (2); *Głębia życia* (2); *Inna rzeczywistość* (2); *Kroniki Strażników. Początek* (2)²⁹; *Między Światami* (2); *Miłość niejedno ma imię* (2)³⁰; *Mosty* (2)³¹; *Mroczne opowieści* (2); *Sennik* (2); *Siedem grzechów głównych* (2); *Po drugiej stronie* (2); *Oblicza wojny* (2); *Na zakręcie* (2).

²³ Ilekroć w tekście pojawia się określenie *Podstawa programowa*, odnosi się ono do Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, obowiązującej w czasie tworzenia artykułu (styczeń 2017 roku).

²⁴ Zob. M. KARWATOWSKA, H. WIŚNIEWSKA: *O typowości tekstów uczniowskich*. W: *Tekst, analizy i interpretacje*. Red. J. BARTMIŃSKI, B. BONIECKA. Lublin 1998, s. 263.

²⁵ W nawiasie znajduje się liczba zbiorów zatytułowanych w ten sposób.

²⁶ W jednym z tytułów słowo *miłość* zapisano wielką literą.

²⁷ W jednym z tytułów użyto wersalików do zapisania słowa *godziny*.

²⁸ Trzecim powtórzeniem tego tytułu jest przywołany już zbiór *Second Chance/Druga Szansa*.

²⁹ Oba zbiory pod tym tytułem zgłosiła jedna szkoła. Zasady konkursu dopuszczają taką możliwość. Podobnie jest w odniesieniu do zbiorów pt. *Almanach*. W przywołanych przypadkach są to jednak zbiory wykonane przez dwie grupy.

³⁰ Tytuły mają inną interpunkcję. Jeden z nich kończy się wielokropkiem.

³¹ W spisie tytułów znajduje się również zbiór pt. *Most*.

W trakcie analizy nagłówków zaobserwowałam następujące kręgi tematyczne:

1. Miłość. Nagłówek, który pojawił się aż cztery razy na liście frekwencyjnej, wywołuje temat bardzo chętnie poruszany w pracach uczestników konkursu. Słowo *miłość* jest wyrażone wprost w czternastu tytułach (*Miłość bez granic; Miłość od pierwszego wrzasku*). W dwudziestu przypadkach autorzy podają, że jest ona tematem przewodnim (*Zaczarowana studnia; W kalejdoskopie czasu*).
2. Przyjaźń. Jest to tematyka związana z miłością. Autorzy prac konkursowych starają się rozważyć różne aspekty tego zjawiska (*Od przyjaźni do miłości; Przyjaciel – razem damy radę!*).
3. Czas. Zagadnienia temporalne są bardzo licznie reprezentowane w analizowanym materiale. Słowa *czas* użyto dwadzieścia dwa razy w nagłówkach (*Czas nieokiełznany; Nadszedł czas buntu; Kwestia czasu; Wrota czasu*) i w dwudziestu sześciu tekstach stanowi temat przewodni. Na tym jednak nie kończą się wyrażenia temporalne. Mamy również dokładne określenie czasu akcji w tytule (*3 DNI; 24 godziny*), umiejscowienie akcji na osi czasu (*1944 naszymi oczami*) czy określenia dotyczące czasu w szerszej perspektywie (*Era zagłady; Nasze jutro; A kiedy zgasła ostatnia gwiazda*). Ważne miejsca zajmują tytuły odnoszące się do przemijania (*Tunele przeszłości; Cztery pory życia; Między przeszłością a przyszłością; A kiedy zgasła ostatnia gwiazda...*). Przywołane przykłady pokazują żywe zainteresowanie ich autorów zagadnieniami związanymi z egzystencją w kontekście czasu, przemijania, etapów życia.
4. Grzech. Na podstawie tytułów możemy stwierdzić, że autorzy zbiorów *Siedem grzechów głównych; Grzechy główne; 9 Grzechów Lucyfera* zainteresowani są wpływem zła na życie ludzkie. Znajduje to odzwierciedlenie w napisanych przez uczestników konkursu tomach. Poruszona problematyka może być punktem wyjścia wielu inspirujących dyskusji, które dotyczą człowieczeństwa. Do tej grupy dołączyć można tytuły poruszające temat bycia człowiekiem, które nie wynika jedynie z naszej przynależności gatunkowej (*Dobro czyni człowiekiem*).
5. Kryminał/zagadka. *Podstawa programowa...* przewiduje omówienie opowiadania detektywistycznego na trzecim etapie edukacyjnym, jednak zainteresowanie tym tematem może zostać wykorzystane znacznie szerzej. W pięciu tytułach obserwujemy postać detektywa (*Detektyw Adam Paterka w akcji*), a oprócz tego pojawiają się tytuły typu: *Zabójstwo w bibliotece; W świecie zagadki; Deszcz zbrodni*. Poruszanie tej tematyki świadczy o fascynacji uczniów rozwiązywaniem łamigłówek, dochodzeniem do prawdy. Daje to duże możliwości w zakresie

rozwoju logicznego myślenia, łączenia przyczyn i skutków, dokładnej analizy tekstów. Dodatkową pomocą dla nauczyciela mogą być w tym zakresie niezwykle popularne w ostatnim czasie seriale oparte na poszukiwaniu sprawców przestępstw.

6. Bohater. 15% tytułów nawiązuje do bohaterów opowiadań. Są to zarówno rzeczownikowe nazwy osobowe (*Buntownik; Dziedzic Kielicha; Wybrańcy z Marimarum; Psychol Morderca*), nazwy własne (*Jeremi; Loretta; Lidia; Lia; Dżdżownic Błazej*), jak i określenia przymiotnikowe (*Niewidzialne; Nieśmiertelni; Ocaleni*). Charakterystyka, która pojawia się na niemal wszystkich etapach edukacyjnych, znajduje tu swoje uzasadnienie. Osobowość ludzka, uwikłanie bohatera w akcję to doskonały punkt wyjścia analizy tekstów, dyskusji i rozwoju kompetencji tekstotwórczych.
7. Miejsce akcji. W nagłówkach nawiązujących do miejsca akcji można wyróżnić dwie duże grupy – te, które odwołują się do konkretnego miejsca (*Jesienią w parku; Za czerwonymi drzwiami; Dookoła świata*), i te, które odsyłają do rzeczywistości przeżywanej, metaforycznej (*Tajemnica Przeklętego Boru; Po tamtej stronie; Nad horyzontem; Miasteczko Snów – Nów*). Odpowiednio pokierowani uczniowie mogą zbudować opis miejsca fascynującego, mającego realny wpływ na zachowanie bohaterów czy ich własne. Dostrzeżenie tej zależności może otworzyć uczniom nowe ścieżki interpretacyjne.
8. Mitologia. Dziedzictwo antyczne ciągle potrafi fascynować i stawać się inspiracją. Twórczość uczniów, którzy samodzielnie odnoszą się do tej tematyki, jest okazją do pogłębiania wiedzy o mitologii i jej wdrażania do rozmów na tematy ponadczasowe. W pracach uczniowskich znajdujemy między innymi takie przykłady: *Mojra; Lete; Fatum w trzech aktach; Labirynt mitów; Szata Dejaniry*.
9. Nawiązania do kultury. Uczestnicy konkursu „Misja – książka!” nawiązują do bardzo różnorodnych tekstów i zjawisk kulturowych. Pojawia się zatem *Apokalipsa Michała Cartera; Bukiet Ofelii czy Gang Czerwonego Kapturka*. Nie brak odniesień zarówno do tekstów z ostatnich lat (*Avengers: Przygoda Nowych Pokoleń*), utworów kontrowersyjnych (*Szatańskie wersety*), jak i do lektur szkolnych (*Alternatywne Historie Santiago*). Teksty kultury, które fascynują czy intrygują uczniów, powinny znaleźć należne im miejsce w edukacji szkolnej. Dzięki nim nie tylko „świat ucznia” zostanie uwzględniony, ale też „świat nauczyciela” może poszerzyć swoje granice.
10. Pytania o wartości egzystencjalne. Większość nagłówków nie zawiera żadnych znaków interpunkcyjnych, tym ważniejsza zdaje się grupa kilkunastu tytułów stawiających przed czytelnikiem pytania

o najważniejsze zagadnienia w życiu (*O co walczysz?; Kim jestem?; Co ja tu robię?; Chora? Po prostu inna...*). Wydaje się, że takie tematy są właściwe starszemu gronu odbiorców – uczniom szkół ponadgimnazjalnych, jednak to właśnie gimnazjaliści są autorami połowy nagłówków z tej grupy. Warto zatem zacząć rozmawiać o tak ważnych zagadnieniach już na trzecim etapie edukacyjnym.

Kończąc analizę zgromadzonego materiału, pragnę zwrócić uwagę na jeszcze dwie kwestie. Pierwsza z nich to stosunkowo niewielka grupa tytułów, w których użyto związków frazeologicznych. Jest to zatem obszar, nad którym warto pracować na lekcjach języka polskiego. Drugie zagadnienie dotyczy spojrzenia na wydarzenia i emocje z różnych perspektyw. Tytuły: *Spójrz oczami A.; Oblicza wojny; Twarze wojny czy Pasja niejedno ma imię*, pokazują, że jest to zabieg interesujący dla młodych ludzi i mający szerokie zastosowanie. Jednocześnie ćwiczenia w opowiadaniu historii z różnych perspektyw mają duże znaczenie dla rozwoju kompetencji językowych uczniów.

Na uwagę zasługuje wyjątkowy w skali całego analizowanego materiału tytuł: *Jo się pytom, kaj je Bytom... czyli morderczych historii kilka z Bytomiem w tle*. Posłużenie się gwarą jest nie tylko dobrą wizytówką zbioru, ale też zapowiedzią klimatu, jakim tchnie zbiór, oraz świadectwem lokalnego patriotyzmu.

Przedstawione przykłady są zaledwie jednym ze źródeł, które mogą wspomóc nauczyciela języka polskiego w procesie nauczania. Specyfika przedmiotu pozwala na wykorzystanie różnorodnej tematyki do realizacji założonych celów. Odniesienie się do zainteresowań uczniów, którzy najczęściej należą do innego pokolenia, pozwoli na podniesienie efektywności podejmowanych działań. Dzięki temu nie tylko uczniowie będą się uczyć.

Pragnę jeszcze raz podkreślić korzystny wpływ udziału w konkursach na proces edukacyjny, rozwój samodzielności uczniów i na znaczenie realności zdobytych w szkole umiejętności. Zapewne jako nauczyciele możemy bardziej się zaangażować i nie pozwolić, by prace naszych uczniów zawierały błędy, ale być może jako młody pedagog powinienem dostrzec w postępowaniu innych nauczycieli jakąś wskazówkę, z której mogłabym skorzystać w swojej pracy.